

ISSN: 3060-4613

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№5/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 908 sahifa,
14-may, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Mizayeva Faroxat Odiljonovna – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjijev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Mizayeva Farokhat Odiljonovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Nutq o'qitirish mashg'ulotlarida maqol va rivoyatlardan foydalanish texnologiyasi	12
Azimova Nodira Xikmatovna	
Matematikada o'tkaziladigan sinfdan tashqari viktorina, matematik ertalik va matematik musobaqalarni tashkil etish.....	15
Azizova Dilnoz Yo'ldashevna	
Adabiy ta'limda fanlararo integratsiyani rivojlantirishda didaktik o'yinlarning o'rni	19
Hasanova Bahora Isa qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darsliklaridagi kognitiv-pragmatik mashqlar turlari va mazmuni.....	22
Jahonova Nargiza Yunus qizi	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fanidan uyga vazifalarni tashkil etishda QUIZ testlardan foydalanish	28
Jamolova Nodirabegim Jobir qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini tashkil etishning dolzarbligi	32
Mazgarova Durdona Shuxrat qizi, Mirzakamolova Komola Xojiakbar qizi	
Understanding and Using Articles in English: A Practical Approach.....	35
Mustafeyeva Nigina Shuhrat kizi	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari.....	40
Nosirova Dilfuza	
Ona tili va o'qish savodxonligi fanining boshlang'ich ta'limdagi o'rni va ahamiyati	45
Otamurodova Mahfirat Husan qizi	
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qaror va qonunlari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuv	49
Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Po'latova Mahfuza To'liqin qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlarining kasbiy etikasi va madaniy salohiyatini shakllantirish omillari...52	
Qodirova Fotima Rashidovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalarining qiyosiy tahlili55	
Shokirova Madinabonu Shomurod qizi	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda mental arifmetikaning o'rni.....59	
Sulaymonova Nigora Olimjon qizi	
Boshlang'ich ta'limda ta'lim samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish mexanizmlari (Singapur ta'lim tizimi misolida).....63	
Taniqulova O'g'lioy Fahriddin qizi	
SWOT texnologiyasi asosida talabalarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish modeli.....66	
Abdusalomova Saidabonu Ziyovuddin qizi	
Механизмы формирования характера трудолюбия в младшем школьном возрасте	69
Зияев Амаль Толибович	
Современные методы обучения иностранному языку в начальных классах	72
Косимова Шахризода Бахромжон кизи, Рузметова Хилола Абдушариповна	
Ислам в духовных исканиях Льва Толстого: уважение великого писателя к религии и пророку	75
Мамасодикова Махзуна Жалол кизи	
Проблемы и особенности перевода с узбекского языка на русский: анализ ошибок и пути решения	78
Холмуродова Дилдора Хусниддиновна	
Развитие русского языка в современном мире	80
Чернова Татьяна Алексеевна, Темиров Руслан Расул угли, Хасанов Сайхунбек Килич угли	
Ona tili ta'limida muqobil javobli testlardan foydalanishning afzalliklari.....83	
Komilova Lola Nasilloevna	
Maxsus pedagogikani o'qitishda klinik, tarixiy, psixologik, didaktik materiallarni integrativ o'qitish metodlari	91
Djavlanova Nodira Xamza qizi	

Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining loyihalash kompetentligini shakllantirish	94
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Formation of Cultural Tolerance in Preschool Children Through Foreign Language Learning Using Digital Educational Resources	98
<i>Dadakhanova Mohlaroyim Muratvayevna</i>	
Ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash va qo'llab-quvvatlashning samarali usullarini o'rganish	106
<i>Ataullayev Fazliddin Fahriddin o'g'li</i>	
O'quv jarayonida sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning ta'limiy aspektlari tahlili	110
<i>Zubayda Barnoyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni shakllantirishning nazariy va metodik manbalari.....	116
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna, Usmanova Mashkura Mirzoroximovna, Xunarova Lobar Akbaraliyevna</i>	
Butun dunyoda nogiron bolalarga nisbatan munosabat: stereotiplar va ularni yengish	120
<i>Axmadova Shahloxon Voxid qizi</i>	
Ijtimoiy va pedagogik riabilitatsiyon deviant xulqi bo'lgan o'smirlar.....	124
<i>Abduvaliyeva Mashhura Abduvohid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlarini tartibga solishda sog'lom ish muhitini yaratish.....	127
<i>Qosimova Shaxnoza Nuriddinovna</i>	
Maktab o'quvchilarida chet tili bo'yicha strategik kompetensiyani shakllantirish: psixologiyistik asoslar	131
<i>Akmalxonova Nodira</i>	
Chet tillarini o'zlashtirishning psixologiyistik asoslari: A. A. Leontyev qarashlarining tahlili	137
<i>B. O. Toshboyeva</i>	
O'quvchilarni tabiiy-ilmiy savodxonligini shakllantirish asosida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning xususiyatlari mazmuni	143
<i>Ro'zimatov Jamshid Alisher o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf "tarbiya" darslarida o'quvchilarning tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan mavzularning mazmun-mohiyati	148
<i>Xoliqulova Moxichehra Nodir qizi</i>	
Развитие деонтологической компетентности будущих учителей предмета "воспитания"	152
<i>Бахобов Анвар Абдусаттор угли</i>	
Obrazli tafakkur – boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini o'stiruvchi vosita	155
<i>Turg'unova Xumora Xusniddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda janriy xususiyatlariga ko'ra ifodali o'qish ko'nikmasining yo'nalishlari	158
<i>Tirkasheva Xumora Nurali qizi</i>	
Sharof Boshbekovning "Temir xotin" dramasida dramatik diskursning semantik va sintaktik qurilishi	162
<i>Mavlanova Xafiza Gulmurodovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning teleko'rsatuvlar vositasida nutq madaniyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	166
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i>	
"O'z-o'zini rivojlantirish", "amaliyot" hamda "pedagogik amaliyot" tushunchalarining ijtimoiy-falsafiy, pedagogik talqini	169
<i>Adasheva Matluba</i>	
Kursantlarda muzokaraga kirishish ko'nikmalarini shakllantirishda nizoli vaziyatlar strategiyalarining psixologik o'rni	173
<i>Azamjonova Oyniso Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvi jarayonida rahbar kompetensiyalarini rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvlari.....	178
<i>Berdiyeva Dilafruz Shuxratovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quv-tarbiya jarayonida mashq daftarining o'rni va ahamiyati	182
<i>Bo'ronova Maftuna Valijon qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini takomillashtirishning nazariy asoslari	186
<i>Burxanov Bahodir Baxtiyorxodjaevich</i>	
Yoshlar orasida emotsional intellektni rivojlantirishning psixologik asoslari	191
<i>Darvishxojayev Xasan Abdulxakimovich</i>	
Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar darslarida virtual ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	195
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i>	

Ingliz tilida talaffuzni o'rgatishda samarali zamonaviy kompyuter dasturlari	198
Ernazarova Shahnoza Ergash qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyaning ahamiyati va ma'naviyatga ta'siri	202
Fayziyeva Dilfuza Tohir qizi	
The Importance of Modern Technologies For Improving Speech Skills of Primary Students.....	206
I. A. Komolova	
Bo'lajak pedagoglarning ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishining o'ziga xos imkoniyatlari.....	209
Inadullayeva Sevara Qahramonovna	
O'quvchilarning jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiruvchi metodlar	212
Jumanova Shaxnoza Baxromjanovna	
Ulug'bek Hamdamning "Isyon va itoat" romanida obrazlar hayotiga konfliktning ta'siri.....	215
Karimova Mahliyoixon Mahkamjon qizi	
Sharq mutafakkirlari qarashlarida harbiy xizmatchilarda psixik o'zini o'zi boshqarish muammolarining metodologik tahlili	219
Kiyomxujaeva Madina Rustambek qizi	
Xorijiy tillarni o'qitishda milliy va xalqaro tajribalarni solishtirish	224
Jumaboyeva Malika, Eshpolatova Nozima, Ne'matova Shahzoda, Razzakova Nodira	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida markazlar faoliyatini rivojlantirishda tarbiyachining nutqiy madaniyati	227
Nazarova Zulayxo Turabovna, Oydinova Baxriniso Burxon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni faoliyatlar orqali ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishda tarbiyachining vazifalari	231
Niyozova Maftuna Normaxmat qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli ta'lim muhitida "Smart-Learning" texnologiyalarini samarali qo'llashga tayyorlash metodikasi (umumiy pedagogika misolida)	234
Nurullayeva Ugulxon Ergashboyevna	
O'qish savodxonligini rivojlantirishning zamonaviy didaktik yondashuvlari	237
Oripova Dilnozaxon Abduvosi qizi, Azimova Ziyoda Ergashevna	
Adabiy ta'limda o'quvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	241
Qodirova Dilnoza Alisher qizi	
"Yorug'lik dispersiyasi va uni hosil bo'lishi" mavzusini eksperimental yo'l bilan tushuntirish metodikasi.....	245
Rashidova Vazira Baxodir qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarini akademik mobillik asosida o'qitish tizimini takomillashtirish muammolari va ularning yechimlari	248
Ruziyeva Shoxida Fatilloevna	
Literature is A Reflection of the Soul and Culture of Humanity.....	254
Sayidova Sayyora Yorikulovna	
Linguistic Devices in Detective Terminology of "The Purloined Letter" by Edgar Allan Poe	257
Shokirova Markhabo	
Maktab direktorlarining psixologik bilimlarini rivojlantirishning ahamiyati va yo'nalishlari.....	260
Talabayev Utkirjon Rosuljonovich	
Bo'lajak harbiy xizmatchilarda empatiya orqali kasbiy moslashuvchanlikni oshirishning ijtimoiy-psixologik asoslari	263
Toshmatov Rustamjon Muydinjon o'g'li	
Tanqidiy tafakkurni shakllantirishning pedagogik va psixologik nazariyasi bo'yicha xorijiy va mahalliy tadqiqotlar tahlili	266
Xudoyorova Gavhar Baxtiyor qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash mazmuni va amaliy ahamiyati	271
Yakubova Zilola Zikirovna	
Zulfiya she'riyatida vafodor ayol timsoli	274
Yusupova Muqaddam Mahmutjonovna	
Yangi davr – yangi dars: ta'limdagi zamonaviy metodlar.....	278
Jumoniyo'zov Nurbek Xudoyorovich	
Взаимное сотрудничество Республики Узбекистан и Республики Азербайджан в формировании современной системы международных отношений	280
Исломов Абдулазиз Латиф угли	

Qo'l mehnati orqali talabalarda mas'uliyat va intizom tuyg'usini rivojlantirish.....	284
<i>Abdullajonova Dildoraxon Rustamjonovna</i>	
Innovatsion ta'lim muhiti sharoitida o'qituvchining akmeologik pozitsiyasini shakllantirish	288
<i>Aralova Dilafruz Dushaboy qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fanlararo aloqadorlikning ahamiyati.....	292
<i>Madraximov Shuxratjon Shukurovich, Madraximova Maxfuza Axmedovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi	295
<i>Madraximova Maxfuza Axmedovna, Madraximov Shuxratjon Shukurovich</i>	
Yosh o'qituvchilar va ongsostining ta'limdagi ahamiyati	299
<i>Mutabar Kasimkhodjayevo</i>	
A Stylistic Comparison of Ethical and Moral Proverbs in English and Uzbek.....	303
<i>Parvina Mukhtashamova</i>	
Talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda podcast texnologiyalaridan foydalanish	306
<i>Yuldashev Abdurauf Ro'zmatjonovich</i>	
Informatika o'qitishda grafik organayzerlardan foydalanish.....	308
<i>Zohidova Mahfuza Habibovna</i>	
Характеристика деловой переписки на русском языке	311
<i>Бобоназаров Хуршид Ишпулатович</i>	
Vatanparvarlik hissini yoshlarda takomillashtirish masalasining mahalliy psixologlar tomonidan talqini	315
<i>Kulaxmetov Abdusattor Baxriddinovich</i>	
Методика преподавания фразеологизмов в старших классах	319
<i>Мамадаминова Жамила Турабоевна</i>	
Особенности учебного кластера как среды для развития речевых навыков	323
<i>Мамаджанова Карина Абдукаримовна</i>	
Maktabgacha ta'limda hr boshqaruvi: rivojlangan mamlakatlar tajribasi va O'zbekiston sharoitida tatbiq etish yo'llari.....	327
<i>Alovdinova Iroda Botir qizi</i>	
"Kognitiv faollik" tushunchasi va uning pedagogik-psixologik aspektlari	330
<i>Ismoilova Nozimaxon</i>	
The Significance of Media Competence in Enhancing Speaking Skills Among B2 and C1 Level Learners	335
<i>Vazira Bafayeva Muxiddinova</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida 21-asr ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	338
<i>Raximdinova Gulbodom Ibrohimjon qizi</i>	
Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning transversal kompetensiyalarini rivojlantirishda maxsus va interfaol metodlardan foydalanish	344
<i>Askarova Barchinoy Abdurahimovna</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining grafik kompetentligini transformatsion yondashuv asosida rivojlantirishning samarali shakllari va interfaol metodlardan foydalanish	347
<i>Butayeva Gulmira Boxodirjonovna</i>	
Ota-ona qaramog'isiz qolgan bolalarni tutingan oilalarga moslashtirishning pedagogik mexanizmlari	350
<i>D. Q. Rahimova</i>	
Emotsional intellektni rivojlantirishda zamonaviy ta'lim metodlarining o'rni.....	353
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinova</i>	
Tadqiqot samaradorligini pasaytiruvchi metodik xatolarni korrektsiya qilish usullari	358
<i>Mamasidiqova Odina Islomjon qizi</i>	
Ona tilini o'rgatishda didaktik material tanlash metodikasi	362
<i>Mamatova Gulshan Amankulovna</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarida to'rt blokli model (tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muloqot va hamkorlik) ning qo'llanilishi	365
<i>Mirzoyeva Maftuna Husnitdinovna</i>	
Spekulyativ dizayn metodi asosida talabalarda kelajak ssenariylarini yaratish texnologiyasi	368
<i>Nishonov Nodir Alimjanovich</i>	
Filologiya yo'nalishi talabalari ta'lim jarayonida ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda hamkorlik pedagogikasining ahamiyati.....	372
<i>Nishonova Aziza Mirzaxmadovna</i>	

6–7 yoshli bolalarning kognitiv ko'nikmalarini raqamli ta'lim vositalari asosida shakllantirish metodikasini takomillashtirish	375
Nuritdinova Shaxnoza Kamoliddin qizi	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirishning innovatsion metodikasini takomillashtirish	377
O'rozboyeva Dilnoza Alimboy qizi	
O'quvchilar bilan olib boriladigan sport ishlarining pedagogik asoslari	380
Oromova Laylo Ilhomovna	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini dasturlash tillari orqali rivojlantirish yo'llari ..	384
Raxmatov Mirzo Mukimovich	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarini tayyorlashda dizaynerlik qobiliyatlarini takomillashtirishda mahorat darslari (master klass)ni tashkil qilish	389
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna	
Shaxs kasbiy taraqqiyoti va amaliy faoliyat rivojlanishining omillari	394
Toshmurodov Muxriddin Suvon o'g'li	
Bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchisining kasbiy kompetentligini shakllantirish mexanizmlari	398
Yuldasheva Nargiza Egamberdiyevna	
Talabalarda kasbiy yozma nutq kompetensiyasini takomillashtirish metodikasi	401
Alimov Farhod Sharabidinovich	
Boshlang'ich ta'limda buyuk allomlarimiz merosini integratsiya asosida o'qitish usullari	405
Mamatkarimova Sevara Alim qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilari inklyuziv kompetentligini rivojlantirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	410
Raximov Atanazar Karimovich, Yuldashova Iroda Dilshodovna	
15-16 yoshli voleybolchilardan iborat nazorat va tajriba guruhlarida sakrash chidamkorligining pedagogik tajriba davridagi rivojlanish ko'rsatkichlarini shakllanish dinamikasi	413
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni rivojlantirishning metod va vositalari	417
Xudoyberdiyeva Sayyora Abdumumin qizi, Buzrukov. T. O.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari	421
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.	
Pedagogik oliy ta'lim talablarida kasbiy pedagogik imijni rivojlantirishning ijtimoiy pedagogik zaruriyati	425
Mo'ydinova Shoxsanam Doniyorbek qizi	
The Role of English as a Tool for Cultural Diplomacy in Post-Soviet Uzbekistan	428
Fariza Umarova Yorqin kizi, Iroda Roziqova Alsharifiddin kizi	
Ijodiy tafakkur shakllanishida lug'atlarning o'rni va ahamiyati	434
Tursunova Ozoda Faxriddinovna	
Malakali bokschi larni texnik-taktik tayyorlashda bosqichma-bosqich yondashuv	437
Meliqo'ziyev Mavlonjon Ro'zmatjon o'g'li, Meliqo'ziyev Bektemirjon Ro'zmatjon o'g'li	
Possibilities of Physical Education Means in the Formation of Volitional Qualities in Schoolchildren	443
Z. Nazarov	
Bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirish ijtimoiy pedagogik zarurat sifatida	447
Abdullayeva Nasiba Abdusolomovna	
Rus tili darslarida kommunikativ yondashuvlar	451
Adilova Soliyaxon	
Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish	455
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Talabalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishni boshqarish asosida ta'lim xizmatlarini takomillashtirish	458
Abdullayeva Aziza	
Tabiiy fanlarni o'rganishda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun interfaol usullar va zamonaviy texnologiyalar	461
Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ta'lim mazmunini loyihalashga tayyorgarligining pedagogik psixologik xususiyatlari	465
Haydarqulova Mahliyo Zafarovna	

Zamonaviy yondashuv asosida talabalarda ekologik ta'lim-tarbiya berishning samarali yo'llari	469
Sh.S.Shodmonova, Hotamov Tolibjon Narzulloyevich	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilari nutqini o'stirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish metodikasini takomillashtirish.....	472
Imomova Muazzam Rafiqjon qizi	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning natijalarini baholash.....	476
Ismatova Ozoda Parda qizi	
Bolalar ijtimoiylashuvining psixologik masalalari	482
Jo'Imurodov Oybek Asliddin o'g'li	
Ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishda didaktik vositalarning o'rni	485
Karimova Nilufar Raimjonovna	
Nogironligi bo'lgan shaxslar bilan ijtimoiy ish olib borishda muammo va yechimlar.....	488
Komilova Mohiniso Jobir qizi	
Kimyo o'qituvchisi kasbiy kompetentligini aniqlashning ustuvor pedagogik vazifalari	491
Mamajonov Shuhratjon Asqarovich, Odilxo'jazoda Nigoraxon Baxtiyorxo'ja qizi	
Ma'naviy taraqqiyot sharq allomalar merosida	495
Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna	
Abduqodir Shakuriyning yangi usul maktablari va o'qitish metodikasi	499
Muxtorqulova Rushona Zohidjon qizi, Salomova Ra'no Vassiyevna	
Raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri.....	505
Lapasova Zebiniso Xidirovna	
Fransuz tili mashg'ulotlarida madaniyatlararo muloqotga o'rgatishning kommunikativ texnologiyalari	509
Muzaffarova Nodira Mardonovna	
O'quvchilarni ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini shakllantirish omillari	514
Norbo'tayev Farhod Maxsidin o'g'li	
O'qituvchining kasbiy kompetentligi orqali o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish.....	518
Rajabova Xurshida Hakimovna	
Harbiy xizmatchilarning oilasini harbiy muhitga moslashuvining ijtimoiy-psixologik omillari.....	521
Rejamatova Iroda Ikramshikovna	
Refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish metodik muammo sifatida	526
Raxmonova Iroda Samijonovna	
Umumiy o'rta ta'lim maktablari direktorlarining boshqaruv faoliyatida ijtimoiy muhitni rivojlantirishning amaldagi holati (menejerlik o'quv kurslari misolida)	530
Saidqulov Sodiqjon Botirovich	
Umumta'lim maktab o'quvchilarining ijtimoiy-siyosiy kompetensiyasini shakllantirish: nazariy yondashuv va ilmiy asoslar.....	533
Samatova Iroda Azamjon qizi	
Beyond Accountability: A Growth-Oriented Teacher Appraisal System for Professional Development.....	537
Sardorbek Rislikboyev	
Milliy qadriyatlar – millat ko'zgusi	542
Sulaymonova Tanzila Zoir qizi	
Tarbiya jarayoni mazmuni va mohiyati.....	545
Sultonov Ismoiljon Qodirjon o'g'li	
Nutqni rivojlantirishda interfaol pedagogik texnologiyalardan foydalanish zarurati va shart-sharoitlari.....	548
Tursunova Kamola Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotining milliy imidjini rivojlantirish va boshqarish texnologiyalari	552
Valiyeva Hamida	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni maktab ta'limiga kompleks tayyorlash mazmuni.....	556
Xolboyeva Gulnora Ulashovna	
10-12 yoshli stol tennischilarni jismoniy tayyorgarligini yordamchi mashqlar majmuasini qo'llash orqali rivojlantirish.....	559
Yaqubova Zulayxo Alisherovna	
Gumanitar fanlarda milliy folklordan foydalanishning ahamiyati.....	564
Abduxakimova Maxfuza Abduraxmonova	
Классификация сказок и их характерные черты	568
Мусурманова Азиза Камиловна	

Необходимость развития коммуникативных компетенций у студентов медицинского ВУЗА.....	572
Шукурова Нодира Тиллаевна, Фуркатова Сабрина Фармоновна	
Oila va maktab hamkorligi asosida o'smir yoshidagi o'quvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish masalalari	576
Evatov Saminjon Sobirovich	
Sport mashg'ulotlarida motivatsiyani shakllantirish: pedagogik strategiyalar va vositalar	579
Rajapov G'olibbek Oripovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari	583
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda konsentratsiya qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik aspektlari.....	586
Israilova Xusnida Adilovna	
Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini takomillashtirishning nazariy asoslari	590
Burxanov Bahodir Baxtiyorxodjaevich	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali adabiyot darslarida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatlari	596
Abdullayeva Maftuna Odiljon qizi	
Ta'lim jarayonini tashkil etish texnologiyalarini takomillashtirishda steam texnologiyasidan foydalanish	601
Abdumajitova Sayohat Abduqosimovna	
Pedagogik ta'limni integratsiyalash turlari va didaktik tamoyillari	605
Berdiyev Bahodir Ravshanovich	
Raqamli o'quv vositalari yordamida bolalar uchun ingliz tilini o'rganish jarayonini samarali tashkil etishda xalq og'zaki ijodiy namunalaridan foydalanish.....	608
Boqijonova Nargiza Jumanazar qizi, Rajabboyeva Gulchexra Foziljon qizi	
Mehribonlik uylari bolalarida ijtimoiy xulq-atvorning rivojlanishi.....	611
Dilobar Saidova	
Yoshlar tarbiyasida pedagogik konsepsiyalarning roli va ahamiyati	614
Ergashev Oybek Qaxramon o'g'li	
Talabalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishni takomillashtirish.....	617
Ernazarov Alisher Ergashevich, Chinqulova Gulmehra Bahronovna	
Migrant o'quvchilarda pedagogik tolerantlik kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	621
Eshonjonov Bobir Zafarjonovich	
Oliy ta'limda muhandislik faoliyatini ta'minlash metodologiyasi.....	625
Eshonqulov Sherzod Ummatovich	
A Comparative Linguistic Analysis of English and Uzbek Proverbs and Aphoristic Expressions as Structural, Semantic, and Cultural Dimensions	628
Jumayev Sanjar Jurakulovich	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish	631
Komilov Umidjon Normurod o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar bilan loyiha-tadqiqot ishlarini tashkil etishning mazmuni	635
M. X. Tadjiyeva	
Raqamli axborot muhitini shakllantirish bosqichida informatika fanining ahamiyatini belgilab beruvchi omillar	639
Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich, Nazarova Madina Abdullayevna, Xolbayeva Gulnora Bakirovna	
Pedagogik konfliktlar: turlari, sabablari va optimal yechimlari	644
Muhammadiyeva Setora Odil qizi	
Subyektga yo'naltirilgan ta'limning pedagogik-psixologik asoslari	647
Nigora Negmatova	
Mantiqiy masalalar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining aqliy tafakkurini rivojlantirish	651
Pirimova Mohinur Furqat qizi	
Ona tili darslarida matn tuzilishini o'rgatishning metodik asoslari.....	654
Qurbonnazarova Ziyoda Abdukarim qizi	
O'quvchilarning matematika faniga qiziqishini oshirishda interfaol metodlar va ijodiy yondashuvlarning roli.....	657
Quvvatova Ozoda Gulbek qizi	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari	660
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.	
Professional sportda faol ayollar salomatligining monitoringi va ularni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish strategiyalari	663
Raimov Xamid Soatovich	
O'quvchilarni jismoniy tarbiyalashda harakatli o'yinlardan foydalanish	666
Ravshanova Sabina Bahodir qizi	
Art-terapiyaning bola "men"ining rivojlanishidagi ahamiyati	669
Raxmatova Gulobod Tuyboy qizi	
Maktabgacha yosh davr – bolalar ijtimoiylashuvining muhim omili sifatida	672
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Eshmirzayeva Mohichehra Ikrom qizi	
5E modeli asosida darsni loyihalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	676
Shodiyeva Matluba Jo'rayevna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti jamoasining psixologik xususiyatlari	681
Shukrullayev Ozod Arzuyevich	
Talabalarda pedagogik e'tiqodni shakllantirishning variativ modeli va uning asosiy komponentlari	684
Sodiqova Dinara Alisher qizi	
Matn bilan ishlash bosqichlari va ularning ingliz tilini o'rgatishdagi didaktik ahamiyati	687
Soliyev Umidjon Yulchivoyevich	
Narsalarni sanash, miqdorni belgilash uchun qo'llaniladigan matematik vositalar, matematikaning asosiy tushunchalari	691
To'rayeva Kamola Vosidjon qizi	
O'smirlar xulq-atvoriga ommaviy madaniyatning ta'siri	694
Umarova Navbahor Shokirovna, Babayeva Saida Juman qizi	
Nafas olish mashqlarini jismoniy imkoniyati cheklangan talabalarning adaptiv imkoniyatlariga ta'siri	698
Valiyeva N. Y.	
Syujetli-rolli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish	702
Xalilova Dilnoza Furqatovna	
Talabalar imtihon oldi qo'rquv va xavotirlarining psixologik omillari	705
Xolmatov Zafar Muxtorjon o'g'li	
Umumiy va noorganik kimyo fanini simmetrik yo'nalishdagi tuzilmaviyligini takomillashganligi	708
Xolmurodova Laziza Erkinovna, Xudoyqulova Intizor G'ayrat qizi	
Umumta'lim maktablarida inson resurslarini rivojlantirishga doir zamonaviy boshqaruvning asosiy tamoyillari	711
Xusanov Xasanjon Xusanxo'ja o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirish	716
Yusufaliyeva Gulnora Abdurahmonovna	
Dirijyor-xormeysterlik bo'yicha kasbiy-kompetentlikni shakllantirishning nazariy asoslari	721
Z. A. Nuraliyeva	
Boshlang'ich maktab o'quvchilarini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuv	724
Zaripova Muslima Qurbonovna	
Xorijiy tajribalar asosida o'quvchilarda kritik fikrlashni rivojlantirishda integrativ yondashuvning ahamiyati	727
Zokirova Ma'suma Qahramonjon qizi	
Norasmiy va informal ta'limni tan olishning konseptual asoslari va rivojlantirish yo'llari	730
Anvar Allabergenov	
Методы совершенствования слуховых навыков через цифровой сторителлинг в начальных школах	735
Раимова Малохатхон	
Biologiya darslari ekologik ta'lim va tarbiyani rivojlantirish omili sifatida	740
Quldosheva Dilso'z Sunnatovna	
Xalqaro futbol musobaqalari statistikasi asosida o'yin strategiyalarini tahlil qilish	743
Davranov E. O.	
Особенности проведения занятий по биологии с применением современных педагогических технологий	748
Койилова Мехринисо	

Boshqaruv kadrlar zaxirasini samarali shakllantirishda gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-psixologik omillari	755
<i>Abdullajanova Dilnozaxon Sultanbekovna</i>	
Ijtimoiy tarmoqlar va raqamli kommunikatsiyaning zamonaviy o'zbek va ingliz tillariga ta'siri.....	761
<i>Abdullayev Shaxobiddin Abduali o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida stem yondashuvi asosida muhandislik ko'nikmalarini rivojlantirishning dolzarbligi.....	765
<i>Abdullayeva Moxinur O'lmasboy qizi</i>	
Proporsiyalar siri.....	769
<i>Arabboyeva Zamiraxon Tadjibayevna</i>	
Zamonaviy ta'limda kreativ yondashuvlar: zamonaviy metodlar va amaliy misollar asosidagi tahlil	773
<i>Askarova Zilolaxon Nurmuxamadovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik savodxonligini rivojlantirish kompetentsiyasi	777
<i>Eshmurodova Dilobar Nizom qizi</i>	
Havoning nisbiy namligini aniqlash.....	781
<i>Hasanboyeva Diyoraxon, Tojaliyeva Dilyora</i>	
Yevropa mamlakatlarida ta'lim-tarbiya masalalarining olib borilishi tahlili (Italiya va Fransiya maktablari misolida)	784
<i>F. F. Xalilov, Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi</i>	
Individual va differensial yondashuvlarning boshlang'ich ta'lim metodikasi bilan integratsiyasi.....	787
<i>Jinayeva Dilrabo Abdusalomovna</i>	
Blokcheyn texnologiyalari va undan foydalanish yo'llari.....	791
<i>Jomonqulova Fazilat Esirgapovna</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini shakllantirish	794
<i>Jumayeva Mahbuba O'ktam qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish texnologiyasi	798
<i>Mirsaidova Maxbuba</i>	
Korpus lingvistikasida lingvostatistik tahlil metodi	801
<i>Nuritdinov Abrorbek Sayfiddin o'g'li</i>	
Tarbiyalanuvchilarni sensomotorikasining psixologik strukturasini	804
<i>Parmonova Laylo Iloxomovna</i>	
Maxsus maktabgacha tarbiya muassasalarida bolalar nutqining ohang, ritm va sur'atini tarbiyalash metodikasi.....	808
<i>Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Pedagogik faoliyatda shaxslararo munosabatlarning ijtimoiy-psixologik jihatlari	812
<i>Shakarboeva Shaxnoza Abdulakimovna</i>	
Talabalarda hunarmandchilik ko'nikmalari va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari.....	816
<i>Sharipova Go'zal Sodiqovna</i>	
Faxriyorning doston yaratishdagi mahorati va ularning badiiylilik xususiyatlari	820
<i>Tangirova Dilbar</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari metodik tayyorgarligini takomillashtirishda elektron ta'lim resurslaridan foydalanish.....	824
<i>Turanova Iroda Egamberdi qizi</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligini tashkil etishga o'rgatishning metodik asoslari	827
<i>Turdiqulova Luiza Zayniddinovna</i>	
O'zbekistonda til ta'limida innovatsiyalar: sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar yondashuvi	831
<i>Umarova Iroda Shavkatjon qizi</i>	
Aqli zaif o'quvchilar bilan psixokorreksion ishlarda qo'llaniladigan metodlar	835
<i>Usmanova Nilufar Ilhom qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning kreativ o'qish madaniyatini shakllantirishda sun'iy intellektidan foydalanish	840
<i>Xayitova Firuza Abdullayevna</i>	
Oliy o'quv yurtlarida talabalar ijtimoiy kompetentligini rivojlantirishda innovatsion hamkorlik modellari samaradorligi	844
<i>Xaqqulov Komil Yusupovich</i>	

Ta'limda raqamli texnologiyaning o'rni.....	847
<i>Zebuniso Nurtayeva Murodali qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni pedagogik faoliyatga tayyorlashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish .	852
<i>Abduraxmonova Sayyoraxon Shaxobidinovna</i>	
Направленное обучение борцов самостоятельному управлению нагрузкой в тренировке по частоте сокращений сердца	856
<i>Алишер Базарбаевич Ашуралиев</i>	
Педагогические возможности развития креативного мышления студентов педагогических вузов	859
<i>Каримова Барно Эргашевна</i>	
Инклюзивное образование: интеграция теоретических основ и практических методов для формирования эффективной образовательной среды	862
<i>Л. З. Намазбаева</i>	
Влияние славянской мифологии на русскую литературу	866
<i>Хайдаров Рамазон Комилжон угли</i>	
Совершенствование методики преподавания русского языка в нефилологических аспектах	871
<i>Ходжибекова М. А.</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida qurish-yasash faoliyatlarini tashkil etishning ahamiyati.	875
<i>Sultonova Nurxon Anvarovna</i>	
Xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va tarbiyachi faoliyatining mazmuni.....	878
<i>Nazirova Guzal Malikovna</i>	
Творческий подход к формированию личности будущего воспитателя	881
<i>Халкузиева Дилноза Баходировна</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasasida huquqiy tarbiyani amalga oshirish yo'llari	884
<i>Karimova Umida Sharopovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda akmeologik yondashuvni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	887
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Psixolog talabalarda liderlik kompetentligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	890
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi</i>	
Роль самостоятельного обучения в формировании творчества учащихся	894
<i>Курбанова Бузайнаб Нурмухаммадиевна</i>	
Ingliz tili darslarida yuqori sinf o'quvchilarini madaniyatshunoslik yondashuvi asosida umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash metodikasi	899
<i>Saxoddinova Muhayyo Eshmamat qizi</i>	
Harbiy ta'lim mashg'ulotlarida modulli texnologiyalardan foydalanish.....	904
<i>Usmonov Adxam Abduxamidovich</i>	

BOSHQARUV KADRLAR ZAXIRASINI SAMARALI SHAKLLANTIRISHDA GENDER TENGLIKNI TA'MINLASHNING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK OMILLARI

Abdullajanova Dilnozaxon Sultanbekovna

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
Xizmat faoliyatini tarbiyaviy-psixologik ta'minlash kafedrasida professori,
psixologiya fanlari doktori (DSc)

Annotatsiya: Gender sotsializatsiyasini o'rganish natijalari, shubhasiz, erkak va ayolning genderni xos xususiyatlari insonning jamiyatdagi mavqeiga, uning shaxsiy va kasbiy taqdiriga o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi degan xulosaga olib keladi. Shu ma'noda, ular zamonaviy dunyoda sodir bo'layotgan jarayonlarni aks ettirish uchun juda muhim bo'lib, ularning asosiy yo'nalishi – tobora kuchayib borayotgan insonparvarlik va shaxsning ma'naviy rivojlanishiga qo'yilayotgan talablarning ortib borayotgani bugungi kundagi tadqiqotlarning dolzarbligini belgilaydi.

Kalit so'zlar: kadrlar siyosati, kadrlar zaxirasi, malaka, maskulinlik, femininlik, androginiya, subyekt, boshqaruv, gender, integratsiya, gender sotsializatsiyasi, gender tengligi.

Abstract: The results of the study of gender socialization undoubtedly lead to the conclusion that the gender characteristics of men and women have a specific impact on a person's position in society, as well as on their personal and professional destiny. In this sense, they are crucial for reflecting the processes taking place in the modern world, and their main orientation – growing humanism and increasing demands for the spiritual development of the individual – determines the relevance of today's research.

Key words: personnel policy, personnel reserve, qualification, masculinity, femininity, androgyny, subject, management, gender, integration, gender socialization, gender equality.

Аннотация: Результаты исследования гендерной социализации, несомненно, приводят к выводу, что гендерные особенности мужчин и женщин оказывают специфическое влияние на положение человека в обществе, его личную и профессиональную судьбу. В этом смысле они очень важны для отражения процессов, происходящих в современном мире, а их основная направленность – растущий гуманизм и возрастающие требования к духовному развитию личности, что и определяет актуальность сегодняшних исследований.

Ключевые слова: кадровая политика, кадровый резерв, квалификация, мужественность, женственность, андрогиния, субъект, менеджмент, гендер, интеграция, гендерная социализация, гендерное равенство.

KIRISH

Gender yondashuvi doirasida erkak va ayol shaxsi xususiyatlarining, fikrlash va xulq-atvor uslublarining qarama-qarshiligi hamda "aniq" tengsizligi biologik jins bilan ijtimoiy hayotdagi yutuqlar o'rtasidagi aloqani mustahkamlaydi. Ijtimoiy kutilmalar, rollar va tegishli gender xulq-atvori uchun umumiy qabul qilingan talablar gender xulq-atvorining ko'rsatkichlari bo'lib xizmat qiladi. Biologik jins xulq-atvor va ijtimoiy rollarning psixologik xususiyatlarining asosiy sababi emasligi haqidagi pozitsiyani qabul qilish gender roli vakilliklari tizimi orqali o'z-o'zini tasavvur qilish va hayot ssenariylarini qayta qurish, qayta ko'rib chiqish imkonini beradi. Bu esa erkaklar va ayollarga o'z imkoniyatlari va intilishlarini baholash, hayot shakllanishi istiqbollarini aniqlash, o'zini o'zi anglash va munosabatlarni optimallashtirish uchun subyektiv strategiyalarni tanlash hamda shaxsiy resurslarni faollashtirish imkonini beradi.¹

Gender xususiyatlarini ko'rib chiqishda erkaklar va ayollarning o'ziga xosligi va uning tarkibiy qismlari o'rganiladi: gender differentsiatsiyasi, tabaqalanish va ierarxiya bilan bog'liq hislar, stereotiplar, munosabatlar. An'anaviy gender stereotiplarini yengishda erkaklar va ayollar xulq-atvorining samarali strategiyalari va takti-

1 Майерс Д. Психология// Перевод с английского И.А.Карпиков, В.А.Старовотова. –М.: Поппури. 2006. – 648 с.

kasini o'rganish, shuningdek, mavjud gender stereotiplarini o'zgartirish hamda ularning yangi shakllanish qonuniyatlari va mexanizmlarini tahlil qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Kadrlar zaxirasini shakllantirish va undan foydalanishning ta'sirchanligini oshirish uchun boshqaruv lavozimiga ko'rilayotgan nomzodni stimul-lashtirish va motivatsion yo'naltirishning qo'shimcha tizimi ishlab chiqiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Aytish kerakki, bugungi kunda jamiyatda mehnat va iqtisodiyot, siyosat sohasidagi o'zgarishlar yaqqol ko'zga tashlanadi. Hozirda ayollarning tobora yuqori darajadagi boshqaruv va siyosiy maydonda turli dara-jadagi lavozimlarni egallash jarayoni jadallashmoqda. Hissiy munosabatlar sohasidagi o'zgarishlar unchalik aniq namoyon bo'lmayotgan bo'lsa-da, ayollarning ko'proq "erkak" tajovuzkorligini, qattiqqo'lligini, g'azabini, erkaklarning esa, aksincha, "ayol" sezgirligi, sentimentalligini o'zlashtirishi yaqqol namoyon bo'lmoqda.² Gender tizimining bu va boshqa o'zgarishlari maskulinlik hamda feminilik tushunchalari bilan chambarchas bog'liq.³ Eng umumiy shaklda maskulinlik hamda feminilik har bir muayyan jamiyatda mos ravishda erkak va ayol jinsiga xos bo'lgan munosabatlar, rollar, xatti-harakatlar normalari, qadriyatlar iyerarxiyasi to'plamidir. Maskulinlik hamda feminilik eng umumiy shaklda har bir jamiyatda erkak va ayolga xos bo'lgan munosabatlar, rollar, xatti-harakatlar me'yorlari, qadriyatlar iyerarxiyasi sifatida ifodalanishi mumkin.⁴

Tadqiqotlarning ko'rsatishicha, ayollar faqat qiziqarli bo'lgandagina kuzatuvchanroq bo'lishadi, o'quv faoliyatida esa juda harakatchan bo'lishadi, eslab qolish qobiliyatining kuchli rivojlanganligi ular da yaxshi nati-jalarni namoyon etadi. Qizlarni tarbiyalashdagi ijtimoiy talablarning ayrim xususiyatlari ayollarning olima bo'lishi yoki mansabda o'sish borasida jamoatchilik fikrini qayta shakllantirishni talab etadi. Chunki bunday qarashlar ayollarning yuqori rivojlanish darajasida muvaffaqiyatlarga erishishda to'siqlarni yuzaga keltiradi.⁵

Gender – bu shaxsning ijtimoiy-psixologik jinsini tanlash, qurish va namoyon qilish muammosini hal qilish uchun tushunishi, qabul qilishi kerak bo'lgan ijtimoiy stereotiplar va standartlarning ta'sirini o'z ichiga olgan murakkab asosiy xususiyatdir. Gender shaxslar nafaqat davlat muassasalarida o'zlarining shaxsiyatini muhokama qiladilar, balki aynan shu ijtimoiy shakllanishlar gender bag'rikengligini saqlab qolgan holda indi-vidual xususiyatlar sifatida qabul qilinadigan farqlarni yuzaga keltiradi. Ayollar va erkaklar turli xil ijtimoiy rollar va vazifalarni o'z zimmalariga olish darajasi ikkala jins vakillarining shaxsiy va xulq-atvor xususiyatlarini rivoj-lantirish va namoyon qilish darajasiga kuchli ta'sir qiladi.⁶

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

XX asrning 40-yillarida, ayniqsa, motivatsiya muammosi D.S. Makklelland tomonidan muvaffaqiyat moti-vatsiyasining individual sifat o'zgarishlari yuzaga kelish farqlarini aniqlash asosida tahlil qilina boshlandi. Keyin-chalik bu yo'nalish X. Xekxausen, V. Mayer, L. Kemmlerlar tomonidan tizimlashtirildi. D.S. Makklelland muvaf-faqiyat motivatsiyasining bilim olish natijasida, yetuklik davrida ham rivojlanishi mumkinligini isbotlab berdi. P. Fress va J. Piaje fikricha, faoliyatni amalga oshirish uchun yetarli darajada motivatsiya bo'lishi zarur. Biroq motivatsiya haddan tashqari yuqori bo'lsa, faoliyat va zo'riqish darajasi ortadi, bu esa o'z navbatida faoliyat, xatti-harakat samaradorligining pasayishiga olib keladi.⁷

Kadrlar zaxirasini shakllantirishda ijtimoiy-psixologik omillarning ta'siri kuchayishi yoki susayishida bevo-sita shaxs motivlarining ahamiyati muhim ekanligini izohlash zarur. Bunda motivatsiyalar shakllanishi va uning harakat kuchi sifatida muvaffaqiyatga erishish hamda muvaffaqiyatsizlikdan qochish motivatsiyasini ikki xil rakursda ko'rib chiqish mumkin. Aynan faoliyat motivatsiyalari – idora va tashkilotlarda mehnat qilish, biror jamoada faoliyat yuritishda shaxsning maqsadlari ortidan shakllanishi, ayrim hollarda vaqt o'tishi bilan ortirilishi mumkinligi ilmiy jihatdan isbotlangan. Motivatsiya insonning o'z qobiliyati va bilimini oshirishga bo'lgan intilishini qanchalik yuqoriligini anglatadi. Yutuqlar motivi ikkita bir-biridan mustaqil tendensiya bilan izohlanib, muvaffaqi-yatga erishish va mag'lubiyatdan qochishga nisbatan motivatsiyalarni namoyon etadi.

Muvaffaqiyatga erishishga nisbatan motivatsiya ko'p hollarda ishbilarmon va boshqaruvga xos (G.V. Turetskaya) bo'lib, muvaffaqiyat ko'p mehnat qilish va tashabbuskorlikdan tashqari, "yashab qolish" instink-tining kuchli namoyon bo'lishi (R. Kozmetskiy), erkaklarga nisbatan ayollarda motivatsiya o'ziga xos xusu-

- 2 Свергун О. Управление персоналом: гендерный подход / О. Свергун // Справочник по управлению персоналом. – 2012. – № 6. – С. 21-25
- 3 Ковалев В.О. Гендерные различия в управленческой сфере / В.О. Ковалев. – М.: Амалфея, 2013. – 90 с.
- 4 Кириллов А.В. Соблюдение принципов управления в кадровом делопроизводстве// Кадровик. 2014. № 9. – 108 с.
- 5 Кириллов А.В. Уточнение понятийного аппарата в интересах повышения эффективности управления // Экономика и управление. 2013. № 10 (96). – С. 57-58.
- 6 Клецина И.С. Гендерная социализация: Учебное пособие. –СПб.: РГПУ им. Герцена. 1998. – С. 37-40.
- 7 Макарова А.И. Гендерные стереотипы в традиционной культуре. Теория и практика общественного развития. 2015 г. № 3. – С. 45-50.

siyatlarga ega (J. Atkinson), faoliyatni motiv bilan bog'liqligi hamda uning shaxs tomonidan faoliyatni nima uchun amalga oshirilayotganini anglash (A.N. Leontev), motivatsiya psixodinamik tizim bo'lib, tashqi muhitga nisbatan shaxsning hayotiy munosabatini belgilovchi, faoliyatini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi, tashkil qiluvchi (X. Xekxaufen) nazariyalari ilgari suriladi. Motivatsiyaning xususiyati va dinamikasi qator omillar natijasida yuzaga keladi. Shaxs iroda tuzilmasi emotsional, psixik jarayonlarga, ehtiyoj, ustanovka, qadriyatlar yo'nalganligiga bog'liq bo'lib, shaxsni tashqi olamga munosabatini, faolligini hamda strategiyalarini belgilaydi.

G. Myurrey fikricha, muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi shaxsning turg'un, o'zgaras qismi bo'lib, u faoliyatda ma'lum bir natijaga erishishda yaqqol namoyon bo'lishi mutlaq hisoblanadi. Ye.I. Barayeva esa, muvaffaqiyatga nisbatan motivatsiyasi yuqori bo'lgan individda:

- faollik, tashabbuskorlik, qarshiliklar yuzaga kelganda ularni hal etish choralari topishga intiluvchanlik;
- faollikni namoyon etish uchun tashqi ta'sirning ahamiyati past bo'lishi;
- maqsadga erishishga bo'lgan intilish va o'z-o'ziga bo'lgan ishonchning kuchliligi;
- o'z kelajagini rejalashtirishga, o'zini o'zi rivojlantirishga moyil bo'lishi aniqlanganligi borasidagi ta'limotlarni ilgari suradi.⁸

Shu nuqtayi nazardan motivatsiyaning o'ta yuqori darajasi faoliyatda salbiy holatlarga olib keluvchi negativ emotsional ta'sir – ya'ni, stress, hayajon, zo'riqishni keltirib chiqarishi mumkin. Bundan ko'rinadiki, motivatsiyaning o'ta yuqori darajasi har doim ham ijobiy holat hisoblanmaydi.

Shaxsda xavfli vaziyatlarda xavfsiz natijaga erishish, himoyalanişga bo'lgan ustanovka mag'lubiyatdan qochish motivatsiyasini kuchaytiradi (F. Burkard). Mag'lubiyatdan qo'rqish hamda kasbiy faoliyat jarayonida muvaffaqiyatga erishishdagi o'zgaruvchan motivatsiyaning yuzaga kelishi aynan ayollarga xos hisoblanadi (S.S. Sagaydiy).

Zamonaviy ijtimoiy psixologiya tarmog'ida olib borilayotgan tadqiqotlarda tavakkalchilikka tayyorgarlik: R. Vaynsvayg – "jasorat"; G. Ayzenk – "shaxsiy xususiyatlar"; Yu. Kozeletskiy – "kuchli hayajon simptomokompleksi" (ta'sir, alomatlar majmui); O.V. Tixomirov, M. Rettsold, G. Nikel va boshqalarning qarashlarida shaxsiy xususiyatlar subyekt xatti-harakatining proaktiv formasi hamda qaror qabul qilishda intellektual vositachilikning faollashuvi, shaxsni kognitiv uslubi tavsifi deb talqin etiladi.

V.A. Petrovskining tavakkalchilikka tayyorgarlikni rag'batlantiruvchi omillar faoliyatning o'z-o'zidan harakatlanishi bilan bog'liq bo'lgan subyekt faolligi bilan belgilanishini tushuntiradi. Yuqoridagi yondashuv va konsepsiyalar boshqaruv motivatsiyasi va tavakkalchilikning ahamiyati doirasida tahlil qilinadi. M. Xorningning XX asrning 60-yillarida olib borgan tadqiqotlari orqali ijtimoiy muhitda ayollarda yutuqlarga erishish motivatsiyasining yetishmasligi, ulardagi kasbiy muvaffaqiyatga erishishga intilish xavotirlanish darajasining oshishi bilan belgilanadi. Bu – ayollik xususiyatlarining yo'qolishi, yaqinlar bilan o'zaro munosabatlarning yomonlashuvi va boshqalarga ta'sir qilishi mumkinligini ko'rsatadi. Bu borada aniqlangan fenomen "muvaffaqiyatsizlikdan qochish motivi" deb nomlanadi. Bu motivlar ko'plab ayollarda aniqlanib, kasbiy muvaffaqiyatlarda erkaklar bilan musobaqalashishning ahamiyatsiz ekanligi, asosiysi ular bilan yaxshi aloqalarni saqlab qolish zarurligini anglatadi. Mazkur motivlar – Fridman M., Dowling K., Clance P., Imes S. kabi olimlar tomonidan ham chuqur o'rganilgan.

Motivatsiyaning muvaffaqiyatlilik va muvaffaqiyatsizlik darajasini keng tahlil etish genderning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini ochish imkoniyatlarini kengaytirgan. Shuningdek, kasbiy o'sish, maishiy muammolarni o'rganishda shaxs xatti-harakatlari hamda faoliyatini aniqlashtirish imkoniyatini yaratadi. Demak, motiv ehtiyoj predmeti hisoblanib, maqsad va vazifalardan kelib chiqib, subyektning turli ehtiyojlarini qondiradi, rag'batlantiradi va faoliyatini yo'naltiradi. Shuningdek, motivatsiya shaxs asosini tashkil etib, inson hayotida juda muhim o'rin tutadi. Shu nuqtayi nazardan, faoliyat bilan bog'liq barcha voqea-hodisalarni o'rganishda motivatsiyani ham tadqiq etish zarur. Chunki har qanday faoliyatning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi motivatsiyaga bog'liq bo'ladi, deb hisoblanadi.

Muvaffaqiyatga nisbatan motivatsiyani birinchilardan bo'lib ajratib ko'rsatgan G. Myurrey faoliyatda muvaffaqiyatga, yuqori natijalarga bo'lgan intilish ekanligini ochib beradi. Tadqiqotchi Ye.M. Rojkov fikricha, muvaffaqiyatga nisbatan motivatsiya biror bir qiyinchilikni yengib o'tishdir. Bu shaxslar yoki g'oyalar bilan nazorat qilish, tashkil etish orqali qiyinchiliklarni yengishdir. Uni qanday amalga oshirish mumkinligidan qat'i nazar, o'ta tezkorlik bilan mustaqil bajarishdir. To'siqlarni yengib o'tish va yuqori natijaga erishish shaxs o'zini o'zi namoyon etishi, atrofdegilar bilan musobaqalashishi, o'z qobiliyatlarini muvaffaqiyatli qo'llashi bilan o'z-o'ziga bo'lgan hurmatni oshirishiga olib keladi. Kishilar muvaffaqiyat bilan bog'liq barcha ustunliklarni bevosita his qilsalar, muvaffaqiyatga nisbatan motivatsiya mehnat faoliyati jarayonida ham rivojlanishi mumkin bo'ladi.

Nemis olimi F. Burkard deya yozadi S.L. Bogomas: mehnat faoliyatida himoyalangan xatti-harakatlar ustanovkasi uchta faktorga bog'liqligini keltirib o'tadi:

1. Tavakkalchilikni taxmin qilish darajasi;

⁸ Королева О.В. Учет гендерных различий в стилях руководства, как фактор повышения эффективности деятельности предприятия / О.В. Королева. – Тамбов: ГОУ ВПО им. Державина, 2012. – 118 с.

2. Motivatsiyaning ustunlik qilishi;
3. Mehnat faoliyatidagi muvaffaqiyatsizlik tajribasining mavjudligi.

Demak, hech qanday tavakkalchiliksiz istalgan natijaga erishish hamda tavakkalchilik baxtsiz, noxush vaziyatni keltirib chiqarish holatida ham shaxsdagi xatti-harakatlar himoyalaniish ustanovkasi kuchayishi mumkin. Tavakkal amalga oshirilgan harakat bilan xavfsiz natijaga erishish himoyalaniishga nisbatan ustanovkani pasaytiradi, ya'ni mag'lubiyatdan qochishga bo'lgan motivatsiyaning kuchsizlanishiga olib keladi. Boshqaruvda tavakkalchilik asosan qarorlar qabul qilishdagi qat'iyatlilik, ishni tashkil etish, qo'l ostidagi jamoani bir motivga yo'naltira olish qobiliyati va xususiyatlari jam bo'lgandagina kadr o'z lavozimida manfaatdor tashkilotga kutilgan natijani berishi mumkin bo'ladi. Boshqaruvning muvaffaqiyatlaridan biri kam kuch sarflab, ko'p natijaga, muvaffaqiyatga erishishdan iboratdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ayol jinsiga mansub kadrlardagi maskulinlik-femininlik tiplari namoyon bo'lishidagi tafovutlar natijalari ishonchli farqlarni ko'rsatmoqda. Xususan, yorqin maskulinlik boshqaruv kadrlari orasida 4,1 %, zaxiradagi kadrlarda esa 4,9 % ni tashkil etadi. Quyi pog'onalarda ishlovchi ayollarda esa vazifa tanlamaslik hisobiga ham maskulinlik tiplari namoyon bo'lishida tafovutlar mavjud. Maskulinlik boshqaruv kadrlari orasida 5,7 %, zaxiradagi kadrlarda esa 10,6 % ni tashkil etdi. Erkaklarga xos sifatning zaxiradagi kadrlarda namoyon bo'lish darajasining balandligini ish ritmi, ishda o'tkazilayotgan vaqt hajmi kabi omillar bilan bog'lash mumkin.

Androgenlik ko'rsatkichida boshqaruv kadrlari orasida 75,8 %, zaxiradagi kadrlarda esa 60,9 % natijalar aniqlandi. Ham erkak, ham ayollar davrasida birdek bo'lish, vazifalar taqsimotida oilaviy hamda shaxsiy holat ko'lamini hisobga olish, qo'l ostidagilarga namuna bo'lish uchun duch kelgan topshiriqni bajarish evaziga boshqaruv kadrlari orasida ikki tomonlama tiplar kombinatsiyasi shakllanib borgani kuzatildi. Femininlik hamda yorqin femininlik tiplari bo'yicha farqlarda ham ishonchli natijalar kuzatilib, zaxiradagi kadr ayollarda bo'sh vaqt belgilanganda vazifalarni bajarish hisobiga erkinlik mavjudligi uchun ko'p vaqtlarini o'zlarining shaxsiy xislatlari, oilasi va farzandlari bilan birga o'tkazish imkoniyati boshqaruvdagi kadrlarga nisbatan yuqori bo'ladi. Shu sababli ham natijalarda ayollarga xos bo'lgan tiplarning zaxiradagi kadrlarda yuqori chiqqani kuzatildi.

Demak, boshqaruv va zaxira ayol kadrlarda mental muhit xususiyatlaridan kelib chiqib, androgenlikning namoyon bo'lishi, ya'ni vaziyatga moslasha olish kuchliligi kuzatildi. Biroq erkaklarga nisbatan ayollardagi psixologik jins xususiyatlarining namoyon bo'lishi maskulinlikda pastroq bo'lib, yorqinlik darajasiga ko'ra, boshqaruvda ham, zaxirada ham psixologik jins xususiyatlarining namoyon bo'lishi mental xususiyatlar me'yorida oshmasligi aniqlandi. Vaziyat nuqtayi nazaridan individual yondashuvlar kuzatilishi mumkin ekan.

1-jadval: Erkak jinsiga mansub boshqaruv hamda zaxiradagi kadrlarda shaxs yo'nalganligining namoyon bo'lishini taqqoslash natijalari (Mann-Uitni U-mezone)

Ko'rsatkichlar	O'rtacha ranglar		U	p
	Zaxiradagi kadrlar (n=1010)	Boshqaruv kadrlari (n=168)		
O'ziga	580,4	644,4	75619	0,024*
Odamlarga	594,5	559,3	79772,5	0,213
Faoliyatga	592,3	572,5	81988,5	0,484

Izoh: * - p<0,05

Zaxiradagi kadrlarda esa ko'proq e'tiborni faoliyatga yo'naltirish, hamkasblari bilan yaxshi "til topa olish"ga urinish tufayli ularda samaradorlik o'z ustida emas, balki ijtimoiy muhit ta'siriga yo'naltirilgan bo'ladi, deb baholashimizga imkon beradi. Yuqorida aytib o'tilganidek, shaxsning yo'nalgani asosida g'oyaviy ishonch va e'tiqodlar yotadi. Boshqaruvdagi kadrlarda mazkur printsiplal ishonch yillar davomida "charxlangan" bo'lib, ushbu darajaga erishishda dastur-ul amal bo'lib xizmat qilgan. Zaxiradagi kadrlarga esa faoliyatlari davomida g'oyaviy ishonch, aniq hayotiy strategiyalar shakllanib borishi, ulardagi yo'nalganning o'zidagi faoliyat natijalarini samaradorlikka qaratishga imkon beradi. Shuningdek, erkak jinsiga mansub boshqaruv va zaxira kadrlardagi shaxs yo'nalgani bevosita jarayonda ahamiyat kasb etmasligi kuzatildi. Erkaklardagi o'zligini saqlab qolish, karyerada o'zini namoyon etishda ko'proq o'ziga yo'nalgannlik ustunlik qilishi kuzatilgan. Metodikaning odamlarga (U=79772,5; p>0,05), faoliyatga (U=81988,5; p>0,05) yo'nalgani bo'yicha shkala ko'rsatkichlarida ahamiyatli farqlar aniqlanmadi. Bu erkak jinsiga mansub sinovchilarning individual-psixologik xususiyatlaridan tashqari, asosan har qanday faoliyatda ichkariga yo'nalgannlikning ustunligini yana bir bor namoyish qilishi mumkin.

2-jadval: Ayol jinsiga mansub boshqaruv hamda zaxiradagi kadrlarda shaxs yo'nalganligining namoyon bo'lishini taqqoslash natijalari (Mann-Uitni U-mezone)

Ko'rsatkichlar	O'rtacha ranglar		U	p
	Zaxiradagi kadrlar (n=1477)	Boshqaruv kadrlari (n=388)		
O'ziga	929,4	946,6	281247,5	0,574
Odamlarga	929,7	945,7	281612,5	0,601
Faoliyatga	946,6	881,4	266499	0,033*

Izoh: * - $p < 0,05$

Faoliyatga yo'nalgannlik shkala ko'rsatkichi bo'yicha ishonch darajasidagi ahamiyatli farqlar mavjudligi ($U=266499$; $p < 0,05$) kuzatildi. Quyidagi ko'rsatkichda zaxiradagi ayol kadrlarda yuqori farqlar bo'lishi "jon-jahdi" bilan ishlash orqali faoliyatini yanada takomillashtirish, samaradorlikka intilish singari aqidalar ayollar hayot strategiyalarida yetakchi faktor bo'lib qolayotganligi bilan tavsiflanadi. Faoliyat subyektning dunyo bilan o'zaro aloqalarini aks ettiruvchi dinamik sistemalar yig'indisi bo'lib, reallikni shaxs idrok etadi, tashqi olam predmetlari bilan munosabatlarga kirishadi va natijada, subyektning dunyo haqidagi tasavvurlari yanada kengayadi. Kadrlarda ko'proq faoliyatning psixologik komponentlaridan pertseptiv, emotsional va fikrlovchi turlari yetakchilik qilishi kuzatildi. A.N. Leontev fikriga ko'ra, faoliyat – faollik shaklidir. Faollik individning ehtiyojlari, qadriyatlar va hokazolardan paydo bo'ladi. Ushbu mulohazalardan, zaxiradagi ayol kadrlarda yuksalish, faol bo'lish ehtiyojining yuqoriligi ham faoliyat jarayonida o'zini o'zi aktualashtirish motivini keltirib chiqaradi. Aynan mazkur belgilarni inobatga olgan holda zaxiradagi ayollarning faoliyat jarayonidagi ehtiyojlarini muvofiqlashtirish orqali ularni boshqaruv sohasiga tayyorlash ko'nikmalarini va subyektiv pozitsional yondashuvlarini rivojlantirish ishlarini takomillashtirishimiz mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kadrlar tarkibida gender xususiyatlarining namoyon bo'lishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari zamonaviy jamiyatda gender sotsializatsiyasining differensial-prognostik modellashirilishi kadrlar muammosini tadqiqot obyekti sifatida o'rganish jarayonida boshqaruv subyektlarida gender xususiyatlarining namoyon bo'lishi, gender stereotiplarining faoliyatga bevosita salbiy yoki ijobiy ta'siri, psixoemotsional barqarorlikni ta'minlashdagi ijtimoiy-psixologik sifatlar, oqibatlarini keltirib chiqaruvchi omillar va boshqa qator jihatlarni ilmiy-amaliy faktlar asosida tasdiqlashni taqazo etadi.

Gendering ijtimoiylashuvi mexanizmlari psixoanalitik qarashlar, ijtimoiy rollar, gender tuzilmalarini o'z ichiga oladi. Gender tuzilmasi nazariyasi aynan S. Bemga tegishli bo'lib, ma'lumotlarning onadan bolaga o'tish jarayoni deb tushuntiriladi. O.V. Krasnova va T.Z. Kozlov qarashlarida gender tuzilmasi ayollar va erkaklarning hayotiy qarashlari, o'zaro munosabatlarida ko'zga tashlanadi. Erkaklar kasbiy muvaffaqiyatlariga ko'ra qadrlanadi, ayollar esa reproduktiv imkoniyatlariga nisbatan qadrlanadilar. Zaxira va boshqaruv kadrlarida gender atributlarining namoyon bo'lishi ulardagi ijtimoiy muhitga moslashuvchanlik bilan belgilanadi. Ayollar va erkaklarga aynan zaxira davrida bevosita faoliyatiga ta'sir etadigan omillarning ajratib olinganligi muallif tomonidan ishlab chiqilgan so'rovnomaga maqsadli ekanligidan dalolat beradi. Sababi, tadqiqot maqsadiga muvofiq ravishda olingan ahamiyatli farqlardagi natijalar oldimizga qo'yilgan moslikni ko'rsatayotganligi bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Майерс Д. Психология / Пер. с англ. И.А. Карпиков, В.А. Старовотов. – М.: Поппури, 2006. – 648 с.
2. Свергун О. Управление персоналом: гендерный подход // Справочник по управлению персоналом. – 2012. – № 6. – С. 21–25.
3. Ковалев В.О. Гендерные различия в управленческой сфере. – М.: Амалфея, 2013. – 90 с.
4. Кириллов А.В. Соблюдение принципов управления в кадровом делопроизводстве // Кадровик. – 2014. – № 9. – 108 с.
5. Кириллов А.В. Уточнение понятийного аппарата в интересах повышения эффективности управления // Экономика и управление. – 2013. – № 10(96). – С. 57–58.
6. Клецина И.С. Гендерная социализация: Учебное пособие. – СПб.: РГПУ им. Герцена, 1998. – С. 37–40.
7. Макарова А.И. Гендерные стереотипы в традиционной культуре // Теория и практика общественного развития. – 2015. – № 3. – С. 45–50.
8. Шевелева А.М. Профессиональная карьера: психологические аспекты и тендерный подход. – М.: Юрайт, 2012. – 132 с.

9. Королева О.В. Учет гендерных различий в стилях руководства как фактор повышения эффективности деятельности предприятия. – Тамбов: ГОУ ВПО им. Державина, 2012. – 118 с.
10. Грищенко А. Первые женщины менеджеры // Управление персоналом. – 2011. – № 5. – С. 6–10.
11. McKinsey & Company. Официальный сайт компании McKinsey & Company. [Elektron resurs]. – Rejim dostupa: <http://www.mckinsey.com>
12. Митина О.В., Петренко В.Ф. Кросс-культурное исследование стереотипов женского поведения (в России и США) // Вопросы психологии. – 2000. – № 1. – С. 68–86.
13. Abdullajanova, D. S. (2023). Socio-psychological criteria for the selection and placement of personnel in management (on the example of women). Confrencea, 5(05), 401–411.
14. Абдуллажанова, Д. С. (2023). Проблемы социальных стереотипов в направлении женской активности в управлении. Психология XXI столетия.
15. Abdullajanova, D. S. (2025). Socio-psychological factors of motivation for success and the impact of risk on women. Modern Education and Development, 19(1), 3–12.
16. Абдуллажанова, Д. (2024). Социальная критерия как фактор формирования психологического портрета женщин-руководителей в управленческой деятельности. Общество и инновации, 5(5), 85–93.
17. Abdullajanova, D. S. (2025). Psychological criteria of formation of psychological portrait in training personnel for the innovation management process. Modern Education and Development, 21(2), 55–66.
18. Abdullajonova, D. (2025). Socio-psychological criteria for the formation of a psychological portrait in the preparation of personnel for innovative management. Журнал педагогики и психологии в современном образовании, 5(1), 21–29.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.